

‘Ο Μέγας Παρακλητικὸς Κανὼν (Άρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας Στυλιανός Χαρκιανάκης)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη /
Ορθοδοξία και Ορθοπραξία

Τὸ Δεκαπενταύγουστο εἶναι μία περίοδος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους, κατὰ τὴν ὁποίᾳ ἡ ὄρθόδοξη ψυχὴ στρέφει τά μάτια μὲ βαθειὰ κατάνυξη πρὸς τὴν Ὅπεραγία Θεοτόκο. Ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρες, πρὶν ἀπὸ τὴν ἔορτὴ τῆς Κοιμήσεως, σημαίνουν οἱ καμπάνες τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ καὶ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν πᾶνε νὰ ψάλλουν τὸν Μεγάλο Παρακλητικὸν Κανόνα.

Άναλογη κατάνυξη ἔχει βέβαια καὶ ἡ περίοδος τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Παναγίας. Άλλα ἐνῶ στοὺς Χαιρετισμοὺς κυριαρχεῖ ὁ ὑμνολογικὸς τόνος, ἡ θριαμβικὴ διοξολόγηση τῶν ἀπείρων χαρίτων τῆς «Μητρὸς τοῦ Θεοῦ γενομένης», στὸν Παρακλητικὸν Κανόνα τοῦ Δεκαπενταύγουστου κυρίαρχος τόνος εἶναι τὸ πένθος καὶ ἡ ὄδύνη τῆς βαρυαλγούσης ψυχῆς τοῦ πιστοῦ ποὺ ζητᾷ παράκληση καὶ παρηγορὰ ἀπὸ τὴν Παναγία.

Άσφαλῶς δὲν ὑπάρχει πιστὸς ποὺ νὰ μὴν ἀκουσει μὲ συντριβὴ τοὺς σπαραχτικοὺς στίχους τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, ποὺ ὅμιλοῦν γιὰ τὸν «νοσοῦντα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχή». Ὅμως ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ ὄδύνη ἀπογνώσεως, ποὺ συνήθως ὄδήγει στὴν ἀπιστία καὶ στὴν ἀποστασία. Ἡ ὄδύνη τοῦ κατὰ Θεὸν δεινοπαθοῦντος ἀνθρώπου εἶναι ὄδύνη ἐπιγνώσεως, καὶ γίνεται καθαρμὸς καὶ ἀναβαθμός. Γιατί, ἐνῷ τὸν θλίβει καὶ τὸν πληγώνει, δὲν τὸν ἀποξενώνει ἀπὸ τὸν Θεόν, ἄλλα τὸν ὄδηγει σὲ βαθύτερη θεογνωσία. Γι' αὐτὸν ἡ ὄδύνη κορυφώνεται μὲν

ἀλλὰ καὶ συγχρόνως καταπαύει στὴν ἀκόλουθη μορφὴ ἵκεσίας: «Ἐπιβλεψον ἐν εὔμενείᾳ, πανύμνητε Θεοτόκε, ἐπὶ τὴν ἔμὴν χαλεπήν τοῦ σώματος κάκωσιν, καὶ ἵασαι τῆς ψυχῆς μου τὸ ἄλγος».

Άκούοντας κανεὶς ἐπιπόλαια τὶς στροφὲς τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι κάποιος ἀνώνυμος ὑμνογράφος διατραγωδεῖ κοινὰ σὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς δεινοπαθήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Γιατί πράγματι δὲν ὑπάρχει χριστιανὸς ποὺ νὰ μὴν ἔζησε κατ\' ἐπανάληψη, «τῶν παθῶν του τὸν τάραχον» ἡ νὰ μὴν αἰσθάνθηκε ποτὲ «πολλοῖς συνεχόμενος πειρασμοῖς».

Διαβάζοντας ὅμως προσεκτικότερα καὶ ἔμβαθύνοντας περισσότερο σ\' αὐτὰ τὰ Ἱερὰ στιχουργήματα, διαπιστώνομε ὅτι ἔδω δὲν πρόκειται γιὰ περιγραφὴ καὶ ἔξιστόρηση τῶν ἐν γένει περιπετειῶν τοῦ ἀνθρώπου στὸν καθημερινὸ ἀγώνα τῆς τελειώσεώς του. Πρόκειται γιὰ σπαρακτικὲς κραυγὲς «ἐκ τοῦ φυσικοῦ», γιὰ ὁδύνη καὶ πόνο ποὺ μᾶς ἔρχεται «ἀπὸ πρῶτο χέρι».

Ἐπομένως ἔχομε νὰ κάνωμε μὲ τελείως προσωπικὸ δρᾶμα ποὺ βιώθηκε ἀπὸ πρόσωπο ἴστορικὸ καὶ ἐπώνυμο κάτω ἀπὸ συνθῆκες πραγματικὲς καὶ συγκεκριμένες. Πόσοι ἄραγε ἀπὸ τοὺς ἀνυποψίαστους πιστούς μας ποὺ ψάλλουν κάθε τόσο τὴν παράκληση γνωρίζουν ποιὸ εἶναι τὸ πρόσωπο αὐτό;

Θὰ περίμενε κανεὶς ὁ ὑμνογράφος τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος νὰ εἶναι κάποια εύαίσθητη γυναικεία ὕπαρξη σάν τὴν Κασσιανή ἡ κάποιος ὑπέργηρος Μοναχός τῆς ἐρήμου. Κι ὅμως μήτε τὸ ἔνα μήτε τὸ ἄλλο. Ό συντάκτης αὐτοῦ τοῦ δακρύβρεκτου ὑμνολογικοῦ κειμένου ἥταν ἔνας ἄνδρας στὴν πλήρη ἀκμή του, καὶ μάλιστα ἐστεμμένος.

Ήταν ὁ Βυζαντινὸς Αύτοκράτορας τῆς Νικαίας, Θεόδωρος Β\’ ὁ Λάσκαρις (1222-1258), ποὺ λίγο πρὸ τοῦ θανάτου του ἔκαρη Μοναχὸς καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Θεοδόσιος. Σύμφωνα μὲ τοὺς βιογράφους του, ἥταν ἴδιαίτερα λεπτὸς καὶ εὔγενικὸς ἄνθρωπος, εἶχε δὲ τὴν εύκαιρία νὰ ἀποκτήσει σπουδαία μόρφωση γιὰ τὴν ἐποχή του. Ἔζησε ὅμως σὲ πολὺ δύσκολους καιρούς. Οἱ Φράγκοι εἶχαν πάρει τὴν Κωνσταντινούπολη, οἱ Βούλγαροι καὶ τὸ Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθοῦν καταλλήλως, οἱ δὲ Μουσουλμάνοι στὴν Μικρὰ Ἀσία ἥταν μία ἄμεση καὶ μόνιμη ἀπειλή.

Ἐχοντας φύση καλλιτεχνικὴ ὁ τραγικὸς αὐτὸς Αύτοκράτορας, δὲν ἥταν δυνατὸν νὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ τέτοιες σκληρὲς εὐθύνες χωρὶς νὰ κλονισθεῖ ἡ ὑγεία του. Γι\’ αὐτὸ πέθανε σὲ ἡλικία μόλις 36 ἔτῶν.

Ἡ ζωὴ του χαρακτηριζόταν ἀπὸ πολλὲς ἀντινομίες, ποὺ δὲν ἥταν βέβαια πρωτοφανεῖς μήτε στὰ Βυζαντινὰ Ἀνάκτορα μήτε στὴν ἐν γένει ἀνώτερη γύρω

τους κοινωνία. Ὄμως αύτὸ ἀκριβῶς στάθηκε τὸ μεγαλύτερο θαῦμα τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ δὲ δηλ. οἱ ἀντινομίες τοῦ βίου δὲν ἔκλεισαν ποτὲ στὸ πρόσωπο τὴν θέα πρὸς τὴν αἰώνιότητα καὶ τὴν σωτηρία, ἐφ\’ δόσον ὑπῆρχε ἡ μετάνοια.

Ἐκαναν καὶ τότε φρικαλέα κάποτε ἔγκλήματα οἱ ἀνθρωποι, ἄλλα μετὰ μὲ ποταμοὺς εἰλικρινῶν δακρύων ἔξαγνίζονταν στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

‘Ολόκληρος ὁ Χριστιανικὸς Μεσαίωνας, σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση σ\’ αύτὸ ἀκριβῶς τὸ χαρακτηριστικότατο σημεῖο διαφέρει ἀπὸ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Οἱ νεώτεροι χρόνοι φροντίζουν — ἀπὸ ἀνθρωπισμὸ ὅπως ἴσχυρίζονται — νὰ διαμορφώσουν ἔνα πολίτη νομοταγῆ καὶ ἔντιμο, ἄλλὰ δὲν ἔνδιαφέρονται γιὰ τὶς βαθύτερες πεποιθήσεις του, γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν ἐν γένει πνευματική του ἀγρύπνια. Ἔτσι, αύτὸς ὁ πολίτης μπορεῖ μὲν ν\’ ἀποφεύγει προσεκτικότερα σήμερα τὸ ἄμεσο καὶ πρωτογενὲς ἔγκλημα στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς συνανθρώπους — πρᾶγμα ποὺ ἀσφαλῶς τὸν ἀναδεικνύει δικονομικὰ τουλάχιστον δικαιότερο ἀπὸ τὸν Χριστιανὸ τοῦ Μεσαίωνα — ὅμως ὁ πολίτης αύτὸς τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ναρκισσευόμενος γιὰ τὴν «αὐτόνομη» καὶ αὐτονομημένη ἡθική του, δὲν ἔχει ποτὲ γνωρίσει τὴν συντριβὴ καὶ τὴν κάθαρση, τὴν μετάνοια καὶ τὸν ἀγιασμὸ ποὺ ἐπιφέρουν τὰ μετὰ τὴν ἀμαρτία δάκρυα.

Καὶ ἔρωτᾶται: Τί σχέση μπορεῖ νά ἔχουν αύτοῦ τοῦ εἴδους οἱ πολῖτες μὲ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ: Ἐμεῖς γνωρίζομε δὲν ὁ Χριστὸς διεκήρυξε: «οὐκ ἥλθον καλέσαι δικαίους, ἄλλα ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν» (Μάρκ. 2,17)\’ ποὺ σημαίνει δὲν τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν τὴν κατοικοῦν οἱ ἄψογοι νάρκισσοι ποὺ δὲν ἔραγισαν ποτὲ μπροστὰ στὰ ἀνεξερεύνητα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ἄλλα οἱ διὰ τῆς μετανοίας ἀναγεννημένοι ἀνθρωποι.

Αὔτες ἀκριβῶς τὶς σωτηριώδεις ἀλήθειες γνωρίζοντας καὶ ὁ Αὐτοκράτορας Θεόδωρος Β\’ Λάσκαρις, ἐνῷ περιγράφει τὸν ἔαυτόν του δὲν ἥταν «παντοίως τῇ λύπῃ τρωθείς καὶ τιτρωσκόμενος», δὲν ἀπογοητεύεται ἄλλὰ πιστεύει καὶ ἀγρυπνεῖ. Πιστεύει καὶ ἐλπίζει δὲν μ’ ὅλες τὶς συμφορὲς του ὁ Θεὸς ἀπεργάζεται τὴν σωτηρία του: «Οἵμοι, δὲν οὐκ ἔμοι γέγονεν ούδὲν ἄλλο εἴποιμι ἢ δὲν πάντως κάθαρσις ψυχικὴ καὶ ταπείνωσις σαρκική, ἵνα σώσῃ ὁ πλάστης τὸ συναμφότερον».

Τοῦ μακαριστοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδώρου Β\’ τοῦ Λασκάρεως, ποὺ μᾶς ἔδίδαξε τὸν Παρακλητικὸ Κανόνα, αἰώνια ἡ μνήμη!

Πηγή: agiazoni.gr